

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1988
FORFATTER:	Birgitte Dedenroth-Schou
TITEL:	Kolding Vandrerhjem 1938 – 1988.
KORT RESUME:	Fra Tivoli ca. 1880 til Kolding Vandrehjem og dets drift frem til 1988.

Kolding Vandrerhjem 1938-1988

Af Birgitte Dedenroth-Schou

„Danmarks smukkeste Vandrerhjem bliver i Kolding” stod der som overskrift i avisen, da Kolding Vandrerhjem ved Gøhlmannsvej på de gamle „Galgebjerger” blev indviet den 28. maj 1938. Der var herfra en stor slået udsigt over Slotssøen, Slotsruinen, havnen, fjorden og bakkerne ved Rebæk. Det er der stadig, selv om store træer om sommeren skygger for en del af udsigten.

Grunden til at vandrerhjemmet kom til at ligge her, var at Kolding kommune i juli 1937 havde købt ejendommen „Tivoli” for 6.000 kr.

„Tivoli” havde siden 1880’erne været et traktørsted, hvor der lørdag og søndag var bal i den cirkelrunde sal. Somme tider var besøget så stort, at der måtte sættes et telt op på gårdspladsen. Stedets popularitet skyldtes ikke mindst de rimelige priser. Kaffepunchen kostede 15 øre, men så kunne man også forsyne sig fra rom-, cognac- eller brændevinsflasken, men efterhånden blev det mere populært at tage til Marielund og Alhambra, restaurationen lukkede og pladsen blev et øde og skummelt sted.

Kort før byrådet besluttede at købe „Tivoli”, blev ønsket om et nyt vandrerhjem rejst af byens ungdomsforeninger.

Der havde siden 1932 været et vandrerherberg i Kolding, det lå i Klostergade og blev drevet på privat basis, men det havde ikke fungeret tilfredsstillende.

Der havde været forslag fremme om at indrette den gamle Nordbanegård, der var blevet overflødig ved Egtvedbanens lukning i 1930, til vandrerhjem, evt. den gamle Sydbanegård, der var erstattet af en nyere,

og endog husvildeboligen „Uldspinderiet” på Vejlevej var nævnt, men det bedste bud var dog „Tivoli”.

Dansk Vandrerlaugs Kolding afdeling søgte i juni 1937 byrådet om økonomisk støtte til at indrette „Tivoli” til vandrerhjem. Kasse- og regnskabsudvalget indstillede til byrådet, at andragendet blev imødekommet vel vidende, at det var kommunen, der måtte bære indretningen af vandrerhjemmet.

Det var som nævnt byens ungdomsorganisationer, der stod bag initiativet til oprettelse af Kolding Van-

Udsigt fra Kolding Vandrerhjem, 1988. (Foto: H. Kofoed).





Traktørstedet „Tivoli”, ca. 1900.

drerhjem. Der var mange ungdomsorganisationer i 1930'ernes Kolding, bl.a. Dansk Vandrerlaug, D.U.I., Kolding Ungdomssamfund, Blå Kors, Det danske Pigespejderkorps, Det danske Spejderkorps, Frivilligt Drengeløbsforbund, KFUM og K-spejderne og de politiske ungdomsorganisationer D.S.U., K.U., R.U. og V.U.

Alle disse foreninger var tilknyttet Herbergsringen, en organisation, der var dannet i 1930 af fire store centrale ungdomsorganisationer for at fremme vandrerbevægelsen — således at unge mennesker for en billig penge og under betryggende forhold skulle få mulighed for at tage på rejse i ind- og udland og derved få et udsyn, som de, der blev hjemme, ikke fik.

I tidligere tider havde håndværkssvendene ofte været ude at se sig om i deres ungdom — de havde været på valsen efter udstået læretid for at udvide deres erfaringer, og de havde skaffet sig underhold ved at arbejde — men den nye vandrerbevægelse var for unge af alle samfundslag. Den havde taget sin begyndelse i Tyskland allerede før første verdenskrig. Det første vandrerhjem blev oprettet i 1909, og flere kom hurtigt til, indtil verdenskrigen satte en stopper for dette for

en tid. Efter krigen bredte bevægelsen sig til flere omkringliggende lande.

Et yderligere skub til vandrerbevægelsen og oprettelsen af vandrerhjem i Danmark var, at den første ferielov blev vedtaget i rigsdagssamlingen 1937/38. Den gav alle arbejdere, funktionærer og medhjælpere ret til to ugers ferie om året. Dette var en ikke uvæsentlig årsag til, at Kolding Byråd var velvilligt indstillet over for tanken om at stille midler til rådighed for et vandrerhjem i Kolding. Langt flere havde nu mulighed for at bruge vandrerhjemmene.

Arkitekt Ernst Petersen, byens populæreste arkitekt, blev af byrådet bedt om at udarbejde et forslag til en ombygning af de eksisterende bygninger på „Tivoli” til vandrerhjem. Hans forslag blev imidlertid dyrt og end en nedrivning af de gamle bygninger og opførelse af en ny, så man valgte det sidste, også med Ernst Petersen som arkitekt. Vandrerbevægelsen var endnu så ny i Danmark, at man var betænkelige ved alt for store investeringer i noget, der måske ville vise sig kun at være et modelune.

Vandrerhjemmets rejsegilde, februar 1938. Forrest til højre borgmester Knud Hansen.



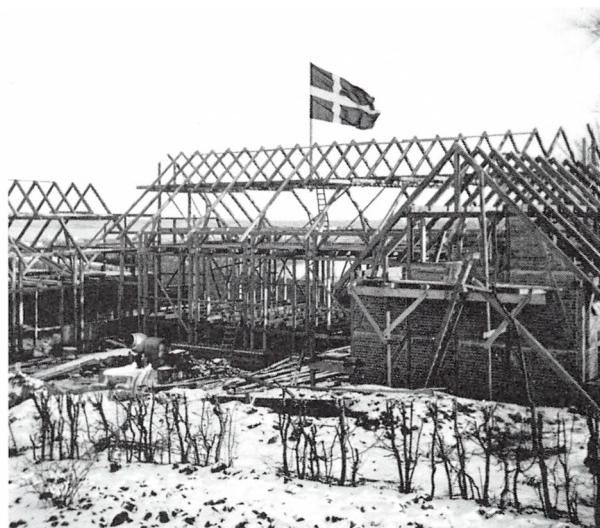
Da vandrerhjemmet fortrinsvis skulle beboes i sommerhalvåret, blev det opbygget af et bindingsværks-skelet, hvor tavlene blev udmuret med halvstensmur udvendig beklædt med brædder. Bestyrerens bolig indrettedes i tagetagen, der blev særlig godt isoleret. Herbergsringens distriktsinspektør Willy Buch, Haderslev gav udtryk for stor tilfredshed med tegningerne og sagde ved indvielsen, at der var noget stort ved Kolding, noget „large” ved at man ofrede så mange penge på et vandrerhjem, men de var godt givet ud. I 1937 havde Herbergsringen foreslået, at der blev plads til 60 personer i 4 rum, så der var grund til at være tilfredse.

Beliggenheden i byen var også ideel for et vandrerhjem, tæt ved hovedvej 10 (Skagen-Kruså) og den nye hovedvej 1 (København-Esbjerg) – Nordre Ringvej, der var ved at blive bygget.

Endnu inden vandrerhjemmet var færdigbygget, blev der nedsat en bestyrelse for Kolding Vandrerhjem kaldet Herbergsrådet. Det var et af de første steder i landet, hvor et sådant oprettedes til at forestå driften af et vandrerhjem.

Kolding Byråd, der som nævnt bekostede opførelsen af vandrerhjemmet, udpegede tre medlemmer: Overlærer H.A. Hansen, der blev formand, Ejner Christensen, der var socialudvalgsformand og blikkenslagermester Johannes Bach, mens de ungdomsorganisationer, der var tilsluttet vandrerbevægelsen i byen, udpegede to – Alfred Graversen fra Kolding Ungdomssamfund og Eskild Jørgensen fra D.S.U. Elisabeth Eff fra Det danske Pigespejderkorps blev suppleant.

For at ungdomsorganisationerne kunne vælge deres repræsentant, afholdtes der et møde indkaldt af Kolding Ungdomssamfund, og her blev udkastet den tanke, at ungdomsorganisationerne tilsammen skulle danne et ungdomsrepræsentantskab, der kunne træffe beslutninger, når sager af almindelig interesse for ungdommen blev drøftet. Alfred Graversen fra Ung-



Vandrerhjemmets rejsegilde, februar 1938. I skyndingen havde man glemt at bestille kransen.

domssamfundet og Eskild Jørgensen fra D.S.U. blev bemyndiget til at arbejde videre med tanken, og det blev begyndelsen til organisationen Dansk Ungdoms Samvirke i Kolding, der oprettedes i 1940, i 1943 afløst af Det Kommunale Ungdomsudvalg i Kolding.

Ved mødet blev borgmester Knud Hansen takket for den store opbakning, han havde givet vandrerhjemmet i Kolding.

Den daglige drift af vandrerhjemmet skulle forestås af et bestyrerpar. Som der stod i stillingsopslaget, var stillingen forbundet med fri bolig med lys og varme, en pengeløn på 960 kr., tilskud til udgifter ved køb af renholdelsesmaterialer og 25% af det samlede overnatningsgebyr (50 øre pr. nat). Endvidere ville bestyreren få fortjenesten af salg til hjemmets gæster af madvarer, forfriskninger, postkort m.v.

Bestyrerpar på vandrerhjemmet blev tidl. portier på Hotel Royal i Kolding, W. Adolf Jensen og hans kone,



En flok vandrere fra slutningen af 1930'erne.

Martine Jensen.

Den 28. maj 1938 kunne vandrerhjemmet indvies, men allerede den foregående uge var det nye vandrerhjem taget i brug.

Ved indvielsen blev der talt om den smukke placering, om det gode i vandrerbevægelsen og den turistmæssige værdi for byen. Boghandler V. Schæffer, der var leder af Turistforeningens Bureau overrakte vandrerhjemmet et spil „Matador” til underholdning for de besøgende vandrere — da det jo ikke altid var solskin. På selve indvielsesdagen var det flittigt i brug, for regnen silede ned hele dagen.

I vandrerhjemmet var der i den endelige udformning 120 sengepladser fordelt på en mands- og en kvindeafdeling med hver tre sovesale. Til hver afdeling

hørte to badeværelser med 8 brusere og 4 kummer til fodvask foruden håndvaske. I hovedbygningen var der indrettet tre opholds- og spisestuer mod syd, et stort køkken med 10 gashaner, hvor vandrerne selv kunne lave deres mad, og et køkken hvor bestyrerens kone kunne lave mad til de vandrere, der ønskede at købe maden færdiglavet. Under hovedbygningen var der fuld kælder, og hovedparten af den var indrettet til cykelkælder — for de fleste vandrere cyklede! Øverst i hovedbygningen var bestyrerens lejlighed.

I november 1938 opgjorde man resultatet af vandrerhjemmets første sæson: 3.900 gæster. Ud over danske vandrere havde man haft besøg af unge fra Norge, Tyskland, Skotland, England, Frankrig, Belgien, Tjekkoslavakiet, USA og en enkelt turist fra Kina. For hver 100 cyklende gæster havde kun to været til fods.

Også på Kolding Vandrerhjem betød den 2. verdenskrig store afbræk i dagligdagen. Det var i længere perioder beslaglagt af tyskerne. Første gang var i julen 1940, da tyskerne holdt julefest her, i 1941 var der i marts-april indkvarteret 85 tyske soldater og i december 80 tyske musikere. I de perioder, hvor vandrerhjemmet var fri for tyskere var det et yndet tilholdssted for byens foreninger.

I 1943 lagde tyskerne igen beslag på vandrerhjemmet, og nu blev de der resten af krigen. Deres sømbe-slåede støvler ødelagde gulvene, men de holdt. Efter krigen husede vandrerhjemmet C.B.U.-ere, men endelig i 1946 kunne der igen åbnes for vandrerne.

Det er bemærkelsesværdigt, at der i løbet af vandrerhjemmets 50-årige historie kun har været to bestyrerpar på hjemmet. W. Adolf Jensen døde i 1951, men hans kone Martine Jensen fortsatte driften alene indtil hun i 1961 afløstes af Peder og Albina Jessen, der kom fra Varde Vandrerhjem, som de havde bestyret i 7 år. Peder Jessen døde i 1974, og siden har Albina Jessen, der stammer fra Litauen, drevet det assisteret af en medhjælper på timeløn. I højsæsonen beskæftiges

desuden en ekstra hjælp både på selve vandrerhjemmet og på Sct. Jørgensgård, der i 4-5 uger om sommeren fungerer som anneks til vandrerhjemmet.

Som omtalt ovenfor fungerede Udvalget for Kolding Vandrerhjem som vandrerhjemmets bestyrelse fra 1938 til 1966. Det bestod af tre byrådsmedlemmer og to repræsentanter for ungdommen, der efter den første tid dels blev valgt af Dansk Vandrerlaugs Koldingafdeling, dels af det kommunale ungdomsnævn. Også i Vandrerhjemsudvalget var der stor stabilitet. Overlærer, senere skoledirektør H.A. Hansen var medlem af udvalget lige til sin død i 1966, i lange perioder var han formand for udvalget. Som formænd for udvalget har desuden virket Th. Nielsen og Elisabeth Eff. Siden 1966 har kommunens sports- og parkudvalg, fra 1978 idrætsudvalget været politisk ansvarlige for vandrerhjemmets drift. Formænd har i denne periode været Vagn Lund Pedersen, Svend Bekke, Marie Tastesen og nu Iver Schriver, først bistået af teknisk forvaltning, nu af skole- og idrætsforvaltningen med Vagn Laursen som idrætsinspektør. Herudover må nævnes, at kriminalassistent Flemming Nielsen har været mangeårigt medlem af vandrerhjemmets bestyrelse som repræsentant for Dansk Vandrerlaug, og han var desuden formand for Herbergsringen i Danmark fra 1966 til 1986 og har herigennem haft væsentlig indflydelse på vandrerhjems politikken i perioden.

Der var meget stærk søgning til Kolding Vandrerhjem i årene lige efter 2. verdenskrig, så stor, at mange vandrere var henvist til at sove på plænen foran hovedbygningen, men efter nogle hektiske år begyndte antallet af vandrere at falde på alle landets vandrerhjem.

For at følge med tiden og de ændrede rejsevaner åbnede man vandrerhjemmene for knallertkørere og i midten af 1950'erne også for bilister og motorcyklister, ligesom det var sket i andre lande i Europa. Der var megen diskussion i Herbergsringen, vandrerhjemmets fællesorganisation, der udstikker de fælles regler for alle landets vandrerhjem, om dette. Argumen-

terne for tilladelsen var, at bilister ikke nødvendigvis var velstående, at der var mere orden og kontrol med herbergene end de steder, hvor man kunne opslå et telt, og at mange bilister allerede benyttede sig af vandrerhjemmene — de stillede blot bilen et sted i nærheden og kom så gående til vandrerhjemmet med deres bagage.

Selv om de motoriserede havde fået adgang til vandrerhjemmene, lå overnatningstallet også relativt lavt

Cyklister ankommer til vandrerhjemmet, ca. 1960.



i de følgende år. Publikums krav til vandrerhjemmene blev stadig større i takt med den stigende levestandard. De unge kunne godt leve under spartanske forhold, men de lidt ældre og familierne ønskede bedre toilet- og badeforhold, mindre sovesale, bedre madrasser og sengeudstyr.

I 1958 besluttede Herbergsringens bestyrelse at imødegå stagnationen ved at arbejde for indretning af familierum, således at familierne ikke længere skulle skilles om natten. Kolding Vandrerhjem var det andet vandrerhjem i landet, der fik specielt indrettede familierum, det første var vandrerhjemmet i Helsingør.

Familierummene på Kolding Vandrerhjem blev indrettet i et nybygget anneks til vandrerhjemmet, der blev placeret nordvest for hovedbygningen i fru Jensens køkkenhave. Bygningen stod færdig i 1961. Der indrettedes her 6 4-sengsværelser og 2 6-sengsværelser, et badeværelse til herrer og et til damer. Endnu på dette tidspunkt mente man ikke, det var nødvendigt at installere varme og varmt vand. Det kom først i 1966, da der også blev indrettet baderum i hovedbygningens kælder.

Ved Kolding Vandrerhjems 25 års jubilæum i 1963 kunne man glæde sig over et stigende overnatningstal. I 1962 var man nået op på 7300 overnatninger, og det skyldtes dels de nye familierum, dels en gennemgribende istandsættelse af hovedbygningen i slutningen af 1950'erne. Bl.a. blev de gulve, som tyskerne havde ødelagt under krigen, skiftet ud. Der var nu også åbent hele året. Overnatningsprisen, der fastsattes af Herbergsringen, var 3 kr. pr. nat.

Både fra Herbergsringens side og lokalt gjorde man i de følgende år meget for at gøre opmærksom på vandrerhjemmets eksistens. Herbergsringen nedsatte et propagandaudvalg og et lejrskoleudvalg, det sidste for især at gøre opmærksom på, at vandrerhjemmene var velegnede til at modtage lejrskoler, der blev stadig flere i disse år. Ved at udnytte forårs- og efterårsmånederne til lejrskoler håbede vandrerhjemmene



Familierum, 1988. (Foto: H. Kofoed).

også at få bedre driftsøkonomi.

I 1966 indledte man i Kolding et lokalt propaganda-fremstød for at få flere lejrskoler hertil. Med støtte fra Kolding Turistforening tryktes brochurer om vandrerhjemmet, og der indkøbtes borde og stole til et undervisningslokale ved nedlæggelse af en sovesal. Sidst i 1960'erne blev der indrettet særlige lærerrum i tilknytning til sovesalene. I 1968 var der 2528 danske og udenlandske lejrskoleelever på besøg på Kolding Vandrerhjem. Det høje tal skyldtes især festlighederne omkring Koldinghus 700-års jubilæum og har ikke siden været så højt. De sidste ti år har overnatningerne for lejrskoler ligget på op til 900. Konkurrencen fra de større og mere veludrustede vandrerhjem i Fredericia, Vejle og Horsens har her spillet en stor rolle, selv om Kolding Turistforening og kommunens administration i 1970'erne udarbejdede en særlig lejrskolemappe.

Til gengæld har grupperejsende, d.v.s. sportsklubber o.lign. altid været mange på Kolding Vandrerhjem, mellem ca. 2000 og ca. 3500 årligt i de sidste ty-

ve år. Heraf har ca. halvdelen været udlændinge. Det er selvsagt i denne forbindelse helt afgørende, hvad der i øvrigt fra byens side gøres for at få udenbys og udenlandske klubber til byen, og her har Koldings venskabsforbindelser betydet meget. For at lette parkeringsforholdene for busser, blev der for nogle år siden indrettet særlige parkeringspladser til disse ved vandrerhjemmet. En del idrætsorganisationer, bl.a. Dansk Billiardunion har i de senere år afholdt kurser på vandrerhjemmet med op til 30 deltagere, et billigt alternativ til andre kursuscentre.

I vandrerhjemssproget skelnes mellem enkeltvandrere, familier, grupper og lejrskoleelever. Antallet af enkeltvandrere har siden midten af 1960'erne ligget på mellem 4000 og 5500 årligt. Kolding Vandrerhjem mærkede ikke i slutningen af 1960'erne og begyndelsen af 1970'erne en nedgang i disses antal, som tilfældet var mange andre steder p.g.a. konkurrence fra andre rejseformer — billige charterrejser til udlandet, etablering af campingpladser, udvidet tilbud om ferie på højskoler m.m.

Kolding Vandrerhjem har altid været meget brugt som mellemstation fra København og Norge til Tyskland og omvendt. Ofte har de besøgende kun haft en enkelt overnatning, inden turen er gået videre. Koldings centrale trafikale placering har her gjort sig gældende. I de senere år har ungdomsturismen vist en stadig stigning som følge af Interrail og andre billige rejseformer for unge.

Udlændingene har siden 1970 været i overtal på Kolding Vandrerhjem, i nogle år har de været næsten dobbelt så mange som danskerne, når det gælder enkeltvandrere. Tyskerne har næsten altid været de fleste, i de senere år tæt fulgt af svenskere og nordmænd, mens englændere og hollændere ikke kommer i så stort tal som tidligere. Igen her afhænger det af, hvor Kolding Turistbureau vælger at satse mest.

Det samlede antal overnatninger har siden slutningen af 1960'erne ligget på ca. 8000 årligt, nogle år lidt

flere, andre år lidt færre. I den mellemliggende tid er sengepladsernes antal faldet fra 124 til 88, hvortil kommer 18 pladser i familierum på Sct. Jørgensgård i Hospitalsgade i 4-5 uger i højsæsonen. Vandrerhjemsgæsterne er i dag vant til en høj levestandard — det gælder også udlændingene, og de forventer at vandrerhjemmene er udstyret på en måde, som man for halvtreds år siden ville have anset for at være vild luksus. Ikke alene familierne, men gæsterne i almindelighed ønsker små soverum, gode badeforhold og hyggelige opholdsstuer med fjernsyn og anden underholdning. På Kolding Vandrerhjem er der fjernsyn, bøger og bordtennisbord i aktivitetsrummet i kælderen, der indrettedes i slutningen af 1970'erne. På samme tidspunkt blev hall'en udvidet og gæstekøkkenet nyindrettet. Sengeudstyret er også blevet fornyet. Det stilles til rådighed af Herbergsringen, nu kaldet Danmarks Vandrerhjem, der får støtte hertil fra Friluftsrådet.

Der har i de senere år været megen diskussion om prisfastsættelsen for ophold og måltider på vandrerhjemmene. Den forbedrede vandrerhjemstandard og

Peter og Albina Jessen tager afsked med to vandrere, 1972. (Foto: N. Lisberg).



højere løn til bestyrelserne og deres medhjælp har berettiget til højere overnatningspriser, men samtidig har man ønsket at holde priserne så langt nede som muligt for ikke at udelukke de unge, som vandrerhjemmene oprindeligt var beregnet for. Kolding Vandrerhjem hører til vandrerhjemmenes klasse B, og det koster i dag 50 kr. at overnatte her.

I 1985 så det en kort overgang ud til, at Kolding Vandrerhjems bygning skulle bruges til at huse iranske flygtninge og vandrerhjemmet derfor nedlægges, men det lykkedes heldigvis at afværge dette.

Vandrerhjemmets højsæson er kort og i denne periode er det især familier med børn, der ønsker at bo her, og vandrerhjemmet kan slet ikke klare efterspørgslen efter familierum. Uden for sommertiden er der som nævnt lejrskoler, kurser og grupper af forskellig slags ligesom lokalerne udlånes til foreninger. Sportsfiskerne har bl.a. holdt møder her og FOF holdt i en årrække kurser i porcelænsmaling, kjolesyning m.m. i vandrerhjemmets opholdsstuer. Denne brug af vandrerhjemmet er dog stillet af efter at der på Klostergården, i Sct. Jørgensgård m.m. er let adgang til at låne lokaler.

En konkurrent til vandrerhjemmet har i de senere år også været den private udlejning af værelser til turister. Over for dette er argumentet for at vælge vandrerhjemmet det samme som det var for 50 år siden: Vandrerhjemmet er ikke blot en seng at sove i, det er et hjem, hvor alle kan føle sig velkomne, hvor der er ordnede forhold, og hvor der er stor mulighed for at komme i kontakt med andre mennesker fra mange forskellige nationer og dermed få større viden om andres livsvilkår.



*Kolding Vandrerhjem. Hovedbygningen set fra annekset, 1988.
(Foto: H. Kofoed).*